

september 2021

Omgevingsvisie Landsmeer

40%-versie

GEMEENTE LANDSMEER

Witteveen + Bos

Project Opdrachtgever	Omgevingsvisie Landsmeer Gemeente Landsmeer
Document Datum	40%-versie september 2021
Adres	Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. Deventer Catharijnesingel 33 Postbus 24087 3502 MB Utrecht +31 (0)30 765 19 00 www.witteveenbos.com KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.
© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

1	EEN OMGEVINGSVISIE VOOR LANDSMEER	4
2	WAAROM EEN OMGEVINGSVISIE?	6
2.1	Aanleiding voor de omgevingsvisie	6
2.2	Functie van de omgevingsvisie	6
2.3	Onderdelen van de omgevingsvisie	8
2.4	De totstandkoming van de omgevingsvisie	8
3	IDENTITEIT VAN LANDSMEER	10
3.1	Kernwaarden	10
3.2	Het verhaal van Landsmeer	10
4	KOERS PER THEMA	14
4.1	Wonen	14
4.2	Economie	15
4.3	Recreatie en toerisme	16
4.4	Landschap	17
4.5	Mobiliteit	17
4.6	Welzijn en voorzieningen	18
4.7	Cultuur en erfgoed	19
4.8	Duurzaamheid en klimaatadaptatie	19
4.9	De koers samengevat	20
5	GEBIEDSGERICHTE UITWERKING	22
5.1	Landsmeer	23
5.2	Den IJp	23
5.3	Purmerland	23
5.4	Natuurgebieden	24
5.5	Agrarisch gebied / buitengebied	24
6	UITVOERING	26
	Laatste pagina	27
	Bijlage(n)	Aantal pagina's
	I: Kaarten deelgebieden	5

1. EEN OMGEVINGSVISIE VOOR LANDSMEER

Als wij een blik in de toekomst werpen, hoe ziet Landsmeer er dan in 2040 uit?

Een onderdeel van het proces om te komen tot onze omgevingsvisie, was het ophalen van toekomstbeelden onder leerlingen van de basisschool. En zij weten het wel: schone en fijne natuurgebieden om ons heen, meer speeltuinen en een hogere verkeersveiligheid. Wellicht zelfs auto's voorzien van magneten waardoor het aantal verkeersongevallen vermindert. Zal dit in 2040 de werkelijkheid zijn? Maar tot die tijd wachten wij niet af. In deze omgevingsvisie geven wij onze koers voor Landsmeer in 2040.

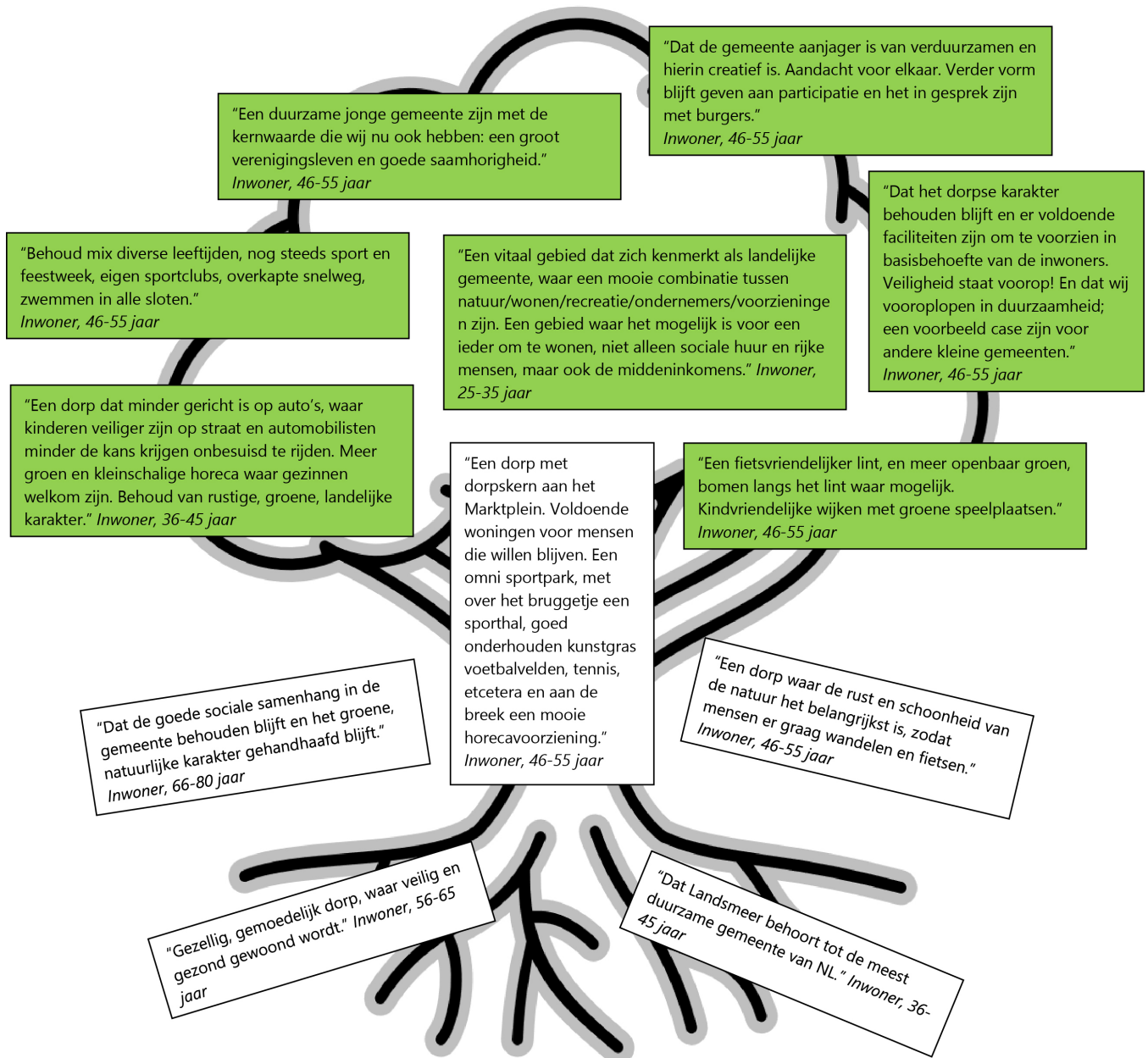
Voorwoord door burgemeester/ wethouder

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt uitgelegd hoe en waarom de gemeente Landsmeer een omgevingsvisie opstelt. In hoofdstuk 3 wordt de identiteit van de gemeente beschreven. In hoofdstuk 4 werken wij de hoofdthema's uit die voor de hele gemeente gelden. Per thema verwoorden wij wat er speelt en beschrijven wij de koers. Dit wordt vervolgens per gebied uitgewerkt in hoofdstuk 5. Tot slot gaat hoofdstuk 6 in op de uitvoering.

Veel bewoners, kinderen, buurgemeenten en ketenpartners hebben met ons meegedacht. Onderstaande boom geeft toekomstdromen van inwoners van Landmeer weer.

2. WAAROM EEN OMGEVINGSVISIE?

2.1 Aanleiding voor de omgevingsvisie

Landsmeer, een gemeente met een rijke historie van ontwikkelingen langs en met water, waar de natuur en het dorpse karakter elkaar afwisselen en versterken. Het landelijk karakter, dat zich uit in lintbebouwing en twee natuurgebieden binnen de gemeentegrenzen, staat in mooi contrast met het stedelijke karakter van het nabijgelegen Amsterdam, Purmerend en Zaanstad. Het groen en vele water wat de gemeente kenmerkt maakt Landsmeer tot een unieke plek waar wonen, werken en recreëren samenkomen.

In de gemeente Landsmeer spelen verschillende ontwikkelingen en vraagstukken binnen de fysieke leefomgeving, denk aan het bouwen van woningen om te voorzien in de groeiende vraag. Er moet worden gestreefd naar een sociale en gezonde leefomgeving waarbij onder andere wonen, recreatie, economische groei en duurzaamheidsambities een plek moeten krijgen. Deze vraagstukken vragen om een integrale aanpak om de kwaliteiten van de groene- en waterrijke gemeente te behouden. Landsmeer wil samen met de inwoners en gebruikers van het gebied komen tot gedragen, evenwichtige en integrale oplossingen voor ruimtelijke, maar ook maatschappelijke opgaven.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ontwikkelt de Omgevingswet. Deze treedt naar verwachting per 1 juli 2022 in werking. De wet heeft drie doelstellingen: integraal, eenvoudig en beter, en streeft naar een verbetering van de fysieke leefomgeving. Lokale partijen krijgen meer afwegingsruimte en ook de rol van de samenleving is groter onder de Omgevingswet. De omgevingsvisie speelt hierbij een belangrijke rol. In deze visie legt de gemeente vast wat haar ambities en beleidsdoelen zijn voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie is één samenhangende visie, waarin de onderdelen op strategisch niveau zijn vastgezet.

2.2 Functie van de omgevingsvisie

Het hoofddoel van de omgevingsvisie is 'het bereiken en in standhouden van een veilige, gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit'. De visie vormt daarmee een integrale kapstok van het beleid voor de fysieke leefomgeving. Het is geen gedetailleerd plan, maar geeft de hoofdlijnen weer voor het langetermijnbeleid van Landsmeer.

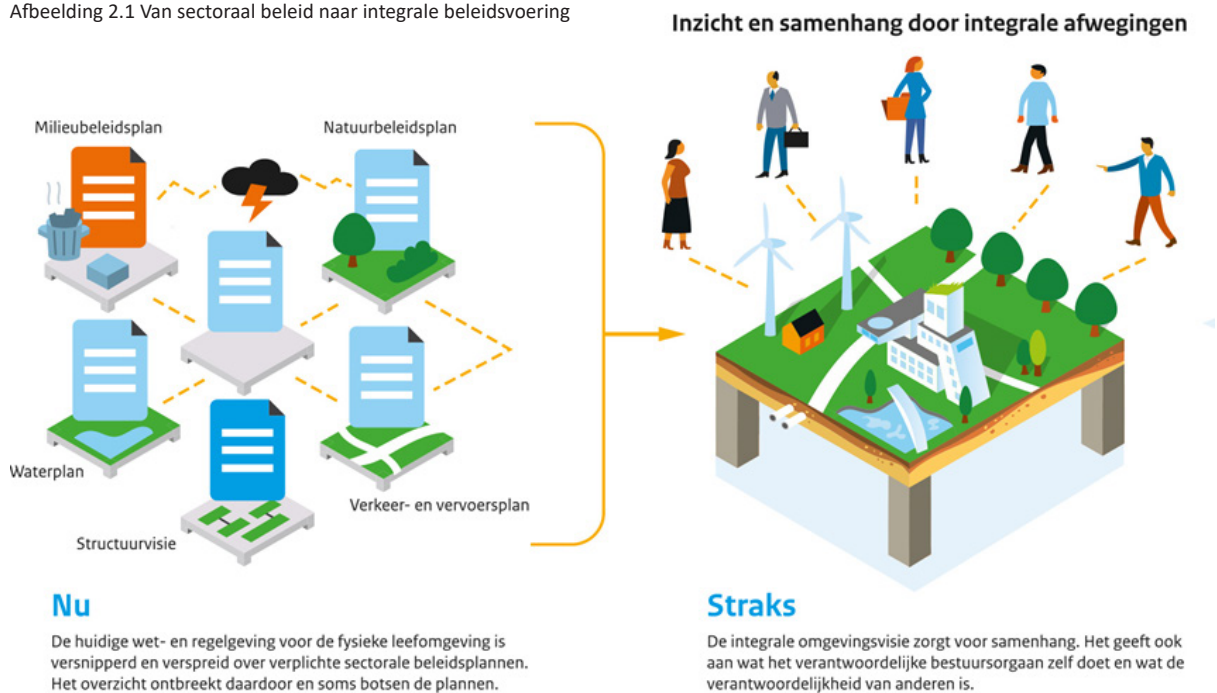
In de omgevingsvisie wordt ingegaan op diverse vragen. Hoe willen wij dat onze gemeente er in de toekomst uitziet? Welke ontwikkelingen komen er op ons af? Wat is er nodig om in de toekomst prettig te kunnen wonen, werken en recreëren? Hoe houden wij Landsmeer leefbaar en wat kunnen wij met elkaar doen om de gemeente duurzamer en gezonder te maken? En hoe gaan wij dat samendoen?

Met een deel van deze vragen kan de gemeente zelf aan de slag, maar daarnaast zijn wij ook voor een groot deel afhankelijk van initiatieven. Als gemeente vinden wij het belangrijk om hier goed naar te kijken. Dragen deze bij aan de gezamenlijke doelen en ambities uit de omgevingsvisie? Wie bepaalt of een initiatief een goed initiatief is en past binnen het beleid? Niet alles kan overal, maar hoe zorgen wij voor een duidelijke visie, zodat er ruimte blijft voor initiatieven?

Om richting te geven aan de te maken afwegingen en keuzes gebruiken wij de omgevingsvisie. Met deze visie willen wij iedereen die actief is in de leefomgeving van Landsmeer inspireren om ideeën die in de visie passen waar te maken.

Als wij deze initiatieven samen voor elkaar willen krijgen, is het belangrijk om zo min mogelijk beperkingen te hebben. Tegelijkertijd blijft sturing een belangrijk middel. De rol van de gemeente ligt in het samenwerken bij nieuwe ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen moeten elkaar versterken en niet beperken. Bovendien moet ook de identiteit van Landsmeer behouden worden, dit zijn de kernwaarden waar wij trots op zijn. De gemeente is verantwoordelijk voor het bewaken van de samenhang en de kwaliteit en stuurt daarop om gezamenlijke doelen te behalen. De gemeente is eindverantwoordelijk voor de integrale afweging van initiatieven. Deze integrale samenhang in beleid is een omslag in de wijze van beleidsvoering die mede ingevoerd wordt door de Omgevingswet. Voorheen was het beleid voor de fysieke leefomgeving te vinden in een grote verscheidenheid aan documenten, maar deze zijn nu in één omgevingsvisie te vinden (zie afbeelding 2.1).

Afbeelding 2.1 Van sectoraal beleid naar integrale beleidsvoering

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Initiatieven worden gestimuleerd en ontwikkelingen worden mogelijk gemaakt door integraal te werken, samen met inwoners, ondernemers, (semi) overheden, organisaties en overige belanghebbenden. Deze samenwerking en het samenvoegen van initiatieven biedt kansen om de omgevingsvisie tot uitvoering te brengen. Hierbij is het van belang om keuzes te maken en per (deel)gebied prioriteiten te stellen. Op deze manier kan er concreet richting worden gegeven aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Het concreet uitwerken van de visie kan door het college in programma's worden gedaan. Deze programma's bevatten wat wij willen uitvoeren, hoe wij dit uit willen voeren en hoe wij dat financieel dekken. Regels die nodig zijn voor het borgen van de visie zetten wij in het omgevingsplan (zie afbeelding 2.2).

De omgevingsvisie is 'zelfbindend' voor de gemeente. Dat betekent dat de gemeente Landsmeer handelt naar de visie. Een omgevingsvisie bevat dus geen regels voor burgers, bedrijven of andere overheden.

Afbeelding 2.2 De zes kerninstrumenten van de Omgevingswet

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

2.3 Onderdelen van de omgevingsvisie

De omgevingsvisie geeft aan wat Landsmeer wil bereiken in het jaar 2040. Het is een visie waarin onderscheid wordt gemaakt in thema's die voor het hele grondgebied gelden en een visie voor deelgebieden met elk hun eigen kwaliteiten, kansen, ambities en opgaven. Voor de deelgebieden leidt dit tot verschillende ontwikkelingsmogelijkheden. In de omgevingsvisie beschrijven we per thema en deelgebied wat er speelt, wat we willen bereiken en hoe we dat willen bereiken.

Met de visie ontsluiten we ons beleid voor de leefomgeving en maken we dit snel vindbaar. De omgevingsvisie is voor iedereen die er mee gaat werken toepasbaar en is begrijpelijk voor inwoners en ondernemers. Op deze wijze inspireren we de omgeving om met initiatieven te komen die passen bij de ambities van Landsmeer.

Na vaststelling van de omgevingsvisie en inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt het document geüpload in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Zo kan iedereen de omgevingsvisie bekijken in het landelijke Omgevingsloket.

2.4 De totstandkoming van de omgevingsvisie

In 2020 begonnen wij met het verzamelen van de bouwstenen. De bouwstenen bestaan onder andere uit een inventarisatie van diverse beleidsstukken. De omgevingsvisie is immers een 'paraplu' voor de huidige en aangekondigde beleidsstukken. De essentie heeft een plek gekregen in de visie, voor de uitwerking wordt verwezen naar het betreffende beleid (in de bijlage). Vervolgens werden de trends, ontwikkelingen en uitdagingen voor Landsmeer besproken binnen de gemeente, maar ook met de ketenpartners en buurgemeenten, met als doel om gezamenlijk te zoeken naar oplossingen. Ook gingen wij met de inwoners van Landsmeer in gesprek, onder andere door de dromen en ambities in beeld te brengen.

Vervolgens werd in het eerste kwartaal van 2021 het koersdocument opgesteld, met daarin de identiteit, het speelveld, trends en koers op thema's en de uitdagingen voor Landsmeer. De laatste fase is het uitbouwen van het koersdocument tot de (voorliggende) omgevingsvisie. Hierin geven wij per thema en per gebied onze ambities en aanpak weer.

Het proces naar een vastgestelde omgevingsvisie ziet er daarmee als volgt uit:

1 Bouwstenen verzamelen

Het koersdocument vormt de afronding van de fase verzamelen van de bouwstenen. De volgende bouwstenen zijn verzameld: huidig beleid, trends en ontwikkelingen, ambities en kernwaarden en thema's en gebieden.

2 Ontwerpfase

Stap 1: Vaststelling tussenversie door de gemeenteraad.

In deze fase werken wij in stappen toe naar een volledige omgevingsvisie. Vanuit het koersdocument is er (op initiatief van de gemeenteraad) toegewerkt naar een volgende tussenversie ter vaststelling (dit is voorliggend document). Dit document wordt naar verwachting eind september 2021 vastgesteld door de gemeenteraad.

Stap 2: Gebiedsgerichte uitwerking & vaststelling 90 % versie door de gemeenteraad.

Na de vaststelling wordt de omgevingsvisie verder gebiedsgericht uitgewerkt, zie hiervoor verder hoofdstuk 5. De conceptversie wordt naar verwachting eind december 2021 vastgesteld.

3 Definitieve omgevingsvisie

De definitieve omgevingsvisie wordt naar verwachting in januari 2022 ter inzage gelegd, waarna de vaststelling volgt medio maart 2022.

3. IDENTITEIT VAN LANDSMEER

Door de gemeentelijke identiteit als uitgangspunt te nemen bij het opstellen van de omgevingsvisie, kunnen wij sector overstijgend te werk gaan en kunnen gemeenschappelijke doelstellingen gemakkelijker worden onderscheiden. Identiteit gaat immers over wie en wat wij willen zijn en waar wij vandaan komen. Zo wordt de omgevingsvisie een document waarmee de 'unique selling points' van Landsmeer echt worden benut en waarbij opgaven op lokale wijze worden aangepakt, passend bij Landsmeer, zowel op cultureel- als op ruimtelijk gebied.

3.1 Kernwaarden

Het startpunt van de omgevingsvisie is de geschiedenis van Landsmeer. Bij het tot stand brengen van de omgevingsvisie hebben wij eerst stilgestaan bij de verhalen en dromen van de inwoners, hiermee is het unieke karakter van Landsmeer in beeld gebracht. Zo kwamen wij in gezamenlijkheid tot de kernwaarden van de gemeente. Tijdens het participatietraject is aan de inwoners gevraagd wat zij de meest karakteristieke of mooiste plekken vinden in de gemeente. Daarnaast is gevraagd welke andere elementen zij waarderen, waar ze trots op zijn en wat inwoners graag willen behouden. Afbeelding 3.1 toont een woordwolk uit één van de bijeenkomsten, waarmee het karakter van de regio en omgeving van Landsmeer goed wordt weergegeven. Op afbeelding 3.2 staat een woordwolk met de kernwaarden van de gemeente zelf. Het groene, waterrijke en landelijke karakter wordt veel genoemd. Daarnaast worden de lintbebouwing, de dorpen en kernen en de ligging nabij Amsterdam gezien als karakteristiek. Een van de bewoners gaf aan: 'Landsmeer is het paradijs op aarde.' (Respondent enquête - 46-55 jaar).

Afbeelding 3.1. Karakter van de regio en omgeving van Landsmeer

Afbeelding 3.2. Karakter van de gemeente Landsmeer

De genoemde kernwaarden tonen dat de landelijke ligging van Landsmeer, het groen en de natuur zeer gewaardeerd worden. De cultuurhistorische elementen, die niet los te zien zijn van het landschap en de ontstaansgeschiedenis van Landsmeer, zijn tevens karakteristiek. Het water en de lintbebouwing zijn specifieke waarden die gekoesterd worden. Ook de nabijheid van Amsterdam en bereikbaarheid zijn een groot pluspunt, dit geldt met name voor de bedrijvigheid en de overige activiteiten in de gemeente. Dit zorgt voor dynamiek. Tot slot zijn de onderlinge verbondenheid, sociale verbanden en het kleinschalige karakter kenmerkend voor de gemeente Landsmeer.

3.2 Het verhaal van Landsmeer

Moerassen en venen

Landsmeer ontstond als ontginningsnederzetting in het **veen**, langs het meer de Breek. Het wordt voor het eerst genoemd in een document uit 1326 als **Lantsmaer**, maar toen bestond het allang. Het veen in de regio was een gevolg van de zeespiegelstijging na de laatste ijstijd. Ongeveer vijfduizend jaar geleden brak de zee geregeld door de strandwalgordel heen en vormden zich kwelders en lagunes in het achterland. Het gebied werd steeds zoeter door

de aanvoer van regen- en rivierwater. Zo ontstonden uitgestrekte **moerasbossen** en uiteindelijk veen, dat ontstond uit de resten van verschillende soorten planten. De veenmoerassen groeiden gestaag door tot aan de middeleeuwen.

In de IJzertijd en de Vroeg Romeinse tijd hebben bewoners door het gebied getrokken, dat regelmatig werd geteisterd door **overstromingen**. Daardoor werden de mensen steeds weer gedwongen hun toevlucht te nemen tot hogere gronden. De eeuwen daarna is de ontwikkeling in de streek gericht op het beschermen tegen het **water**.

Ontginning

Vanaf de 10e eeuw trokken pioniers het veengebied binnen. Door de groei van de bevolking ontstond er behoefte aan meer **landbouwgrond**. Het veen werd ontgonnen. De al aanwezige veenstromen, zoals het Twiske, vormden de eerste ontsluiting. Dwars op de veenstromen werden sloten gegraven om het veen te kunnen ontwateren. Daardoor ontstonden **langgerekte kavels**. Tussen het akkerland en het wilde gebied werd een gouw gegraven. Zo werd het hele veengebied stap voor stap in cultuur gebracht. De bewoning vond in eerste instantie verspreid langs de **gouwen en veenkades** plaats en alle transport ging via water. De veengebieden werden voor akkerbouw in gebruik genomen. Maar, als gevolg van die ontwatering oxideerde het veen waardoor het maaiveld daalde. Vanaf dit lagere maaiveld stagneerde de afwatering, waardoor akkerbouw onmogelijk werd. Daarom gingen de mensen over op **veeteelt**, dat een hoger waterpeil verdroeg. De boeren vervoerden hun melk in **melkschuiten** om het te verkopen in Amsterdam. Wegsloten dienden voor het vervoer richting het IJ naar de overkant. De meeste Amsterdammers waren voor hun eten afhankelijk van boeren rondom de stad.

Kapbergen en stolpen

Landsmeer is van oorsprong een dorp van veeboeren, vissers en kippen- en eenden houders. Zij produceerden voedsel voor hun eigen dorp, voor de bewoners van het nabije Amsterdam en zelfs voor de export. Het dorp Landsmeer groeide in de loop der eeuwen uit tot een lang **lintdorp langs de wegsloot**. De huizen en boerderijen moesten via kleine bruggetjes (**zeiltjes**) over het water worden bereikt. Op de slappe veengrond is het eeuwenlang de traditie geweest om in **houtskeletbouw** te bouwen, zodat de huizen minder zwaar waren. Met gebinten, bestaande uit twee verticale en een horizontale balk werd een skelet gevormd, dat de draagconstructie van het huis vormt (in plaats van gemetselde muren). De buiten-, en vaak ook de binnenwand, bestond uit planken die tegen het gebint aan waren getimmerd.

Langs het Zuideinde stond een heel aantal **veeboerderijen** binnen de lintbebouwing. Langs de toen brede vaart waren de erven toegankelijk met **bruggetjes**. Veel boerderijen bestonden uit een woonhuis aan de weg, een lagere stal erachter en een hooihuis of **kapberg** (zoals ze in Landsmeer worden genoemd) aan het eind. Dit soort langgerekte boerderijen worden hooihuisboerderijen genoemd. Ze staan in het zuiden van de provincie Noord-Holland en vooral in Waterland en de Zaanstreek. Kapbergen bestaan uit een vierkant constructie, net als **stolpboerderijen**. Ook de stolpboerderijen komen alleen voor in de provincie Noord-Holland. Vier houten staanders zijn aan elkaar verbonden met dekbalken en korbelen. Op dit vierkant rust het grote, piramidevormige dak. Binnen dit vierkant werd het hooi opgeslagen; woonruimte en stallen voor het vee lagen er omheen.

Strijd tegen het water

In de vroege Middeleeuwen woonden er in Landsmeer amper mensen. Het laaggelegen veenlandschap is nat en **overstroomt** voortdurend. Vanaf de 11e en 12e eeuw neemt de bevolking door migratie toe en wordt het land ontgonnen. Omdat door **bodemdaling** de grond steeds drassiger werd, is akkerbouw vanaf de 13e eeuw een minder aantrekkelijke bron van inkomsten. Mede hierdoor komt vanaf deze periode het economische zwaartepunt te liggen op **visserij en veeteelt**.

Tot 1731 behoorde Landsmeer tot de **Heerlijkheid Waterland**. Samen met de dorpen Ransdorp, Zunderdorp, Broek, Zuiderwoude en Schellingwoude was Landsmeer verbonden in een gemeenschappelijke strijd tegen het water.

Dijkdoorbraken en overstromingen kwamen veel voor. Het antwoord was: dijken opwerpen langs sloten en meren, dammen en keersluizen aanleggen in veenriviertjes. En toen de technische mogelijkheden toenamen: sluizen bouwen om boten door de dammen te laten, molens bouwen om het water weg te pompen. Het werd mogelijk om land terug te winnen op het water. Hier, in dit laaggelegen land werd het '**poldermodel**' uitgevonden, omdat de bewoners van oudsher moesten **samenwerken** om droge voeten te houden.

In de nacht van 13 januari 1916 steekt er een zware noordwesterstorm op in Nederland. Het water in de Zuiderzee komt zo hoog te staan, dat veel dijken het begeven. De hele regio Waterland en het oosten van de Zaanstreek, waaronder dus ook Landsmeer komt onder water te staan. In een ooggetuigenverslag is te lezen hoe boeren met hun vee op de vlucht zijn en mensen van de daken en zolders van hun overstroomde huizen moeten worden gered. De **stormvloed van 1916** leidt uiteindelijk tot de in 1932 gebouwde Afsluitdijk, waarmee het water voorgoed is 'getemd'.

Handel en bedrijvigheid

De mensen in Landsmeer leefden vooral van **het boerenbedrijf**, maar ook van de **visserij** op de grote meren in de omgeving. Verder waren er in de regio (Waterland, de Zaanstreek en Amsterdam) veel schippers en reders die hun brood verdienden met de vangst van walvissen en walrussen bij Spitsbergen en de Noordkaap. Er zullen ook bemanningsleden uit Landsmeer zijn meegevaaren op zo'n schip. De schepen voeren terug met brokken walvisspek die hier in **traankokerijen**, die aan het **Twiske** stonden, uitgekookt werden. De eerste traankokerij van Landsmeer werd in 1632 in gebruik genomen. De olie werd gebruikt om de straten en huiskamers te verlichten. De traankokerijen zorgden door de **waterverontreiniging** voor overlast voor de kippen- en eendenhouderijen in Landsmeer en de blekerijen in Oostzaan.

Landsmeer was in de 19de eeuw één van de grootste leveranciers van **kippen- en ganzeneieren** met de Zaanse koek- en beschuitindustrie als groot afnemer. De kippen en eenden werden in rennen haaks op de lintbebouwing gehouden en de eieren werden bewaard in putten onder de grond. De **putten** werden gevuld met water en kalkpoeder en tussen de 30.000 en 40.000 eieren. Het kalkpoeder sloot de put luchtdicht af. Zo werden de eieren dan zes tot negen maanden bewaard. Daarna werden ze er weer uitgeschept en rondgebracht bij de vele bakkers en beschuitfabrieken in de Zaanstreek. In het dorp verrezen talloze eierpakhuizen; in 1895 werkte ruim driekwart van de beroepsbevolking in de **eierhandel**. Tevens werd er een eierveiling opgericht. In 1932 sloeg in Landsmeer de crisis hard toe. Veel bedrijven kwamen in moeilijkheden vanwege de prijsverlaging van de eieren. Tegenwoordig is er bijna geen eier-verwerkende industrie meer in Landsmeer. De gemeente heeft wel een bloeiende middenstand en een aantal industriële bedrijven. Dertien procent van de beroepsbevolking vindt werk in de eigen gemeente.

Uitbreiding

Na de tweede wereldoorlog deed de nabijheid van Amsterdam zich steeds meer voelen: met de bouw van een woonwijk voor de Amsterdamse scheepswerven werd Landsmeer een forensendorp. In 1966 ging het zuidelijk deel van Landsmeer over naar de gemeente Amsterdam. Bij de gemeentelijke herindeling van 1991 werden Den IJp en Purmerland toegevoegd aan Landsmeer, en ging Watergang over naar de gemeente Waterland. Hiermee was werd het **Noordhollandsch Kanaal**, dat al die tijd al een geografische grens gevormd had, ook de bestuurlijke grens in het gebied. **Den IJp en Purmerland** zijn net als Landsmeer lintdorpen.

Den IJp is net als Landsmeer van oudsher een boerendorp, waar pluimveehouders, eierboeren en kippenslachters hun ambacht uitoefenden. De **boeren werden kooplieden** en stonden met hun waren op de markten van Amsterdam. De grond- en huizenprijzen in Den IJp zijn in de afgelopen jaren flink gestegen. Dit komt onder andere door het groeiende aantal woningzoekers vanuit Amsterdam.

Purmerland behoorde tot de heerlijkheid van Purmerend, Purmerland en IJpendam en was in de Middeleeuwen een belangrijke plaats. Na de ontginning kon hier akkerbouw worden bedreven en fungeerde dit gebied als **graanschuur** van Amsterdam. Door de inklinking van het veen, werd akkerbouw echter steeds lastiger en nam de **belangrijke positie** van Purmerland af. Wel bleef Purmerland een belangrijke **tussenpost** van de **trekvaart** tussen Amsterdam en Purmerend. Rond de twintigste eeuw vestigden zich meer rijke mensen uit omliggende steden, aangetrokken door de **rust, ruimte en gunstige ligging** ten opzichte van Amsterdam, Purmerend en Zaanstad. De trekvaart is inmiddels gedempt, maar de polderstructuur is nog goed zichtbaar.

Wie de gemeente Landsmeer binnenrijdt treft een lange smalle weg geflankeerd door een wegsloot waarover bruggetjes naar de afzonderlijke woningen leiden. Het oude patroon van de éne weg met **lintbebouwing**, uit de tijd dat moerassig land woningbouw bemoeilijkt, is nog duidelijk herkenbaar. In 1970 verrees de wijk "Nieuwe Gouw" met duurdere huizen in de zuidoostelijke lob. Deze wijk wordt in de volksmond ook Havezathe genoemd, naar de bouw- en exploitatiemaatschappij. Daarna kwam er nog een wijk bij in zuidwestelijke richting, Luyendijk. Met de bouw van deze wijken werd er afgeweken van de traditionele stedelijke structuur, waarbij er alleen sprake was van uitbreiding langs het Lint. De spoorlijn van Amsterdam naar Hoorn is rond 1848 aangelegd en in 1976 werd de snelweg A7 geopend. Sinds 1992 wordt Landsmeer ontsloten met het noordelijke deel van de ringweg A10 middels de aansluiting Amsterdam-Kadoelen.

Recreatie

Het riviertje **Twiske** stroomde in het veenweidegebied waar veel turf werd gewonnen en daardoor legakkers en petgaten (dellen) ontstonden. Rond 1930 werd begonnen met de inpoldering van dit gebied. De kwaliteit van de drooggelegde landbouwgrond bleek echter zeer matig en eind jaren vijftig stopte men daarom met de inpoldering. In de jaren zestig werd hier onder het veen veel zand gewonnen voor de aanleg van het Coentunneltracé. Vanaf 1972 werden de zandwinningsplas (Stootersplas) en het omliggende terrein ingericht als recreatie- en natuurgebied, gericht op **sport, (vaar) recreatie en natuurwaarden**. Het recreatiegebied is een samenwerkingsverband van de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend en Zaanstad, Waterland, Wormerland, Beemster en Edam-Volendam.

Het Twiske maakt samen met het IJperveld, Varkensland en het Oostzanerveld onderdeel uit van een **Natura 2000-gebied**. Dit unieke veenweidegebied heeft een beschermde status gekregen. Staatsbosbeheer beheert in samenwerking met vaarboeren dit gebied. De zogenaamde vaarboeren gaan hier met hun boot naar de koeien en schapen.

De lintbebouwing tussen het water en groen is zeer kenmerkend voor wonen in Landsmeer. *‘Het lint zit overal dicht op de natuur.’* (respondent enquête - leeftijd 46-55 jaar).

In Landsmeer vind je veel grondgebonden woningen.

Wonen in het groen, langs het water en nabij bruggetjes is kenmerkend voor Landsmeer. *‘In Landsmeer hoef je het dorp niet uit om in de natuur te zijn.’* (respondent enquête - leeftijd 56-65 jaar).

4. KOERS PER THEMA

Het Rijk, de provincie en de gemeente Landsmeer hebben allen ambities op verschillende thema's, dit leidt tot knelpunten en kansen. Per thema staat in dit hoofdstuk beschreven wat de ambities zijn van de gemeente Landsmeer. Dit wordt gedaan door middel van een beschrijving van het speelveld en de trends en ontwikkeling, waarna de koers van het thema volgt. In paragraaf 4.9 wordt de koers samengevat aan de hand van drie pijlers.

Het speelveld en de koers per thema zijn afhankelijk van de ruimtelijke kaders en de trends en ontwikkelingen per thema. De thema's die in dit hoofdstuk besproken worden zijn:

- Wonen (4.1);
- Economie (4.2);
- Recreatie en toerisme (4.3);
- Landschap (4.4);
- Mobiliteit (4.5);
- Welzijn en voorzieningen (4.6);
- Cultuur en erfgoed (4.7);
- Duurzaamheid en klimaatadaptatie (4.8);

Hierbij dient opgemerkt te worden dat de thema's niet op zichzelf staan maar sterk verbonden en afhankelijk zijn van elkaar. Zo ligt er binnen het stedelijk gebied voor Landsmeer een grote opgave op het gebied van wonen en mobiliteit, maar dit kan niet los beschouwd worden ten opzichte van andere relevante thema's die spelen in de leefomgeving.

4.1 Wonen

Speelveld, trends en ontwikkelingen

In Landsmeer is er een schaarste aan betaalbare en passende woningen. Het is voor jongeren, starters, senioren en spoedzoekers lastig om een passende woning te vinden en beschikbare woningen sluiten niet aan bij de woonbehoefte of zijn (de komende jaren) niet beschikbaar. Dit geldt zowel voor koop- als (sociale)huurwoningen. In tabel 4.1 is een indicatie van de woningbehoefte van Landsmeer weergegeven, in 2025 zijn er 250 extra woningen nodig, waarna er in 2030 nog 50 extra woningen nodig zijn. Het tekort aan woningen zorgt er ook voor dat de doorstroming op de woningmarkt vastloopt.

Het is niet eenvoudig voor Landsmeer om meer woningen te bouwen, er is sprake van veel bovenlokale regelgeving die betrekking heeft op het landschap en woningbouw. Zo stelt het Bijzonder Provinciaal Landschap (zie ook paragraaf 4.4 Landschap) dat woningbouw van meer dan 11 woningen niet toegestaan is. Het MRA Landelijk Gebied sluit daarentegen de bouw van minder dan 11 woningen uit. De combinatie van deze twee werkingsgebieden maakt het een grote uitdaging om geschikte locaties voor woningbouw te vinden. Dit maakt dat er binnen de gemeente weinig mogelijkheden zijn voor uitbreidingslocaties.

Landsmeer is daarom voor de realisatie van nieuwe woningen vrijwel volledig aangewezen op inbreidingslocaties: bestaande locaties binnen het stedelijke gebied. Het aantal woningen dat kan worden toegevoegd aan de woningvoorraad blijft daarmee echter wel beperkt. Ook zijn de kosten vaak relatief hoog.

Tabel 4.1 Ontwikkeling indicatieve woningbehoefte Landsmeer 2019-2030 (gebaseerd op de bevolkingsprognose Noord-Holland)

	aantal in 2019	aantal in 2025 (t.o.v. 2019)	aantal in 2030 (t.o.v. 2019)	aantal in 2030
Waterland: Landsmeer	4.900	+250	+300	5.200

Regionale aanpak

Voor de regio Zaanstreek-Waterland is er een regionaal Woonakkoord 2021 - 2025 opgesteld. Dit Woonakkoord helpt bij het identificeren van knelpunten in de regio om zo een samenhangend beleid te vormen en regionaal op zoek te gaan naar ontwikkelmogelijkheden. Daarnaast is er een nieuwe doorstroomregeling voor senioren voor de regio Zaanstreek-Waterland vastgesteld. Veel ouderen verhuizen niet of pas wanneer hun gezondheid het niet meer toelaat. Via een regionale aanpak willen wij drempels om te verhuizen voor oudere huurders in Zaanstreek-Waterland wegnemen. Dit zorgt enerzijds voor meer doorstroming op de woningmarkt en anderzijds voor passendere woningen voor ouderen (denk hierbij bijvoorbeeld aan gelijkvloers, kleiner, dichterbij voorzieningen en/of dichterbij sociaal netwerken).

In Landsmeer geldt ook de Woondeal van de Samenwerkingsagenda van de Metropoolregio Amsterdam. De woondeal zet in op voldoende woningen in alle segmenten. De bouwproductie kan de groei in de metropoolregio op dit moment niet bijhouden. Dit geldt voornamelijk voor het sociale en middelklasse segment. Daarnaast moet er voldoende plancapaciteit zijn om in de bouwperiode tot 2040 in 230.000 woningen te voorzien. Tot 2025 moeten er 100.000 woningen bijkomen binnen de MRA. Deze beoogde woningen moeten vooral gerealiseerd worden door de grotere steden binnen de MRA. De kleinere gemeenten, waaronder de gemeente Landsmeer, leveren hierin een kleinere bijdrage.

Koers

Landsmeer streeft naar een prettige woonomgeving voor iedereen. Wij zetten daarbij in op (1) een uitbreiding van de woningvoorraad en (2) een gedifferentieerd woningaanbod.

1 Uitbreiding van de woningvoorraad

Wij zetten in op het realiseren van meer woningen, hierbij kijken wij of wij het aantal bouwlagen kunnen verhogen op de plaatsen waar dat wenselijk en mogelijk is. Daarnaast kijken wij naar de mogelijkheden voor het transformeren van bestaande panden.

In samenspraak met de provincie zetten wij in op het realiseren van woningen buiten bestaand stedelijk gebied.

2 Een gedifferentieerd woningaanbod

Wij willen meer variatie in het woningaanbod aanbrengen en gericht bijbouwen voor bepaalde doelgroepen, zoals starters, jongeren en senioren. Ook proberen wij de drempel om te verhuizen voor ouderen te verlagen. Dit helpt om de doorstroming en de dynamiek op de woningmarkt te verbeteren. Daarnaast kijken wij ook naar kansen voor alternatieve woonvormen (zoals bijvoorbeeld Tiny Houses) of het toestaan van tijdelijke bebouwing. Generatiewoningen zijn op dit moment al toegestaan.

4.2 Economie

Speelveld, trends en ontwikkelingen

De goede bereikbaarheid van Landsmeer draagt bij aan onze economische positie. Vanwege de korte afstand en goede verbinding kan men prima wonen in Landsmeer en werken in Amsterdam (en uiteraard ook andersom). De verbindingen met Amsterdam en ook met Purmerend via fiets en openbaar vervoer creëren een wisselwerking van werken en wonen in de regio.

Landsmeer heeft een divers aanbod van voorzieningen dat voorziet in de dagelijkse behoefte. Er is op dit moment weinig leegstand van bedrijfspanden in Landsmeer. De bedrijvigheid concentreert zich wel steeds meer in het centrum van de kern Landsmeer, dit zorgt voor een hogere verkeersdruk.

Koers

Landsmeer zet in op (1) een vitaal en bereikbaar winkelgebied en (2) de ontwikkeling van werkgelegenheid en (3) een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

1 Vitaal en bereikbaar winkelgebied

Landsmeer heeft een vitaal winkelgebied. Voor de dagelijkse boodschappen kan je in het centrum terecht. Ook zijn hier lokale horecaondernemingen te vinden. Een vitaal winkelgebied is ook in de toekomst van belang, met name voor doelgroepen die minder mobiel zijn. Landsmeer zet zich daarnaast in om de verkeersdruk te verlagen en de bereikbaarheid te waarborgen.

2 Ontwikkelen van werkgelegenheid

Het behoud van ruimte voor werkgelegenheid is een belangrijk speerpunt. Daarbij moet de bereikbaarheid van de gemeente behouden blijven, omdat dit zorgt voor een goede verbinding met de rest van de regio. Waar mogelijk wordt ingezet op maatregelen om de verkeersdruk te verlagen. Toevoegingen aan het bedrijfsvastgoed bieden kansen om klimaatadaptieve maatregelen en duurzame vormen van energie, zoals warmte-koudeopslag of gebruik van restwarmte, in het bestaand bebouwd gebied toe te passen.

3 Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Landsmeer zet zich in voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Met name de ring van Amsterdam met de uitvalswegen naar het Noorden bieden ruimte voor snelle economische verbindingen met het noordelijk achterland en de stad Amsterdam. Het is daarom belangrijk om aandacht te blijven geven aan de bereikbaarheid van Landsmeer. Daarnaast willen wij het opzetten en aanjagen van kleinschalige en innovatieve economische ontwikkeling stimuleren.

4.3 Recreatie en toerisme

Speelveld, trends en ontwikkelingen

Binnen de gemeente Landsmeer en in de omgeving liggen veel mogelijkheden voor recreatie en toerisme. De nabijheid van Amsterdam zorgt dat de bezoeker naar wens de natuur of de hoofdstad kan opzoeken. Daarnaast biedt Landsmeer de fiets- en waterrecreant vele mogelijkheden. Onze gemeente kenmerkt zich door kleinschaligheid in de nabijheid van prachtige natuurgebieden en heeft daardoor veel te bieden voor recreanten en toeristen die hiernaar op zoek zijn. Ook in de regio is de charme van Landsmeer bekend, dit zorgt voor een groeiende stroom van bezoekers uit de regio.

Onze omgeving biedt veel ruimte voor ontspanning. Daar maken ook bezoekers van buiten de gemeente gebruik van. De komst van (inter)nationale bezoekers brengt (financiële) opbrengsten maar ook uitdagingen. De balans tussen rust en recreatie is belangrijk. Er is momenteel vooral sprake van dagrecreatie, maar mogelijk stijgt de vraag naar verblijfsrecreatie in de toekomst. Overnachtingsmogelijkheden zijn in Landsmeer een welkome aanvulling, maar dienen samen te gaan met goed wonen en leven in Landsmeer.

Koers

Landsmeer zet in op (1) een balans tussen rust en recreatie en (2) kleinschalige- en hoogwaardige recreatie.

1 Balans tussen rust en recreatie

Landsmeer vervult een functie als 'Recreatie-knooppunt', maar heeft niet de ambitie om massatoerisme aan te trekken. Landsmeer richt zich op dagtoerisme. De toeristische verhuur van woningen gaat immers ten koste van de woningvoorraad. Daarom is een nieuwe wet ingesteld. In lijn met deze wet wordt onderzocht onder welke ruimtelijke voorwaarden een B&B en particuliere vakantieverhuur mogelijk wordt in Landsmeer. Dit wordt nader uitgewerkt in het omgevingsplan van Landsmeer.

2 Kleinschalige- en hoogwaardige recreatie

De gemeenteraad heeft aangegeven overnachtingen in het Twiske niet wenselijk te vinden en niet meer ruimte te willen bieden aan intensieve recreatie en evenementen. Overnachten in Het Twiske dient alleen mogelijk te zijn voor zorgcliënten van de Marsen.

Wij kijken naar de mogelijkheden om meer recreatieve activiteiten aan de Breek toe te voegen, hierbij valt te denken aan boot- en fietsverhuur. De verbinding met het openbaar vervoer is goed en het ligt op loopafstand van het centrum. Een mogelijke aanvulling voor de fietsinfrastructuur is de realisatie van een fietsroute van Amsterdam naar Purmerend. Daarnaast kunnen dropping points extra kansen bieden, waarbij bezoekers over het water vervoerd kunnen worden naar verschillende bestemmingen.

Een van onze kernkwaliteiten is onze waterrijke omgeving. Deze waterrijke omgeving biedt kansen voor waterrecreatie. Zo kunnen wij via het water onze gemeente nog verder ontdekken.

'Landsmeer is het paradijs. Vlakbij de mooiste stad van de wereld Amsterdam en vlakbij het Twiske waar je fijn kan recreëren. De vele actieve bewoners geven ons een rijk verenigingsleven.' (respondent enquête - leeftijd 46-55 jaar).

4.4 Landschap

Speelveld, trends en ontwikkelingen

Het karakteristieke landschap is een van de sterkste kernkwaliteiten van Landsmeer. Een landelijk en wijds gebied met volop mogelijkheden om de groene omgeving te ontdekken en het water op te gaan. Het landschap maakt Landsmeer niet enkel aantrekkelijk voor haar bewoners, maar ook voor haar bezoekers. Het landschap vormt tegelijkertijd ook de kern van de uitdagingen voor Landsmeer. Zo staat het behoud van het landschap soms op gespannen voet met het bieden van voldoende geschikte woonmogelijkheden in Landsmeer en een veilige doorstroming en ontsluiting.

Er is sprake van veel bovenlokale regelgeving die betrekking heeft op het landschap. Denk hierbij aan het Bijzonder Provinciaal Landschap, wat ook binnen de gemeente Landsmeer valt. Dit zijn landschappen in de provincie Noord-Holland waarop wij extra zuinig zijn vanwege hun bijzondere eigenschappen en waarde voor mens en dier.

In het landelijke gebied van de gemeente daalt de bodem. De daling komt doordat het waterpeil laag gehouden wordt om agrarisch gebruik mogelijk te maken. Op de lange termijn is deze ontwatering met een aanhoudende bodemdaling (en CO₂-uitstoot door veenoxidatie) economisch, ecologisch en maatschappelijk onverantwoord.

Koers

Het landschap is een belangrijk onderdeel van onze leefomgeving, zowel boven de grond als in de grond. Wij dragen op een verantwoorde manier zorg voor het in stand houden en leefbaar houden van het open cultuur- en natuurlandschap met het Twiske, het Ilperveld, onze agrarische gebieden en voor de archeologische waarden in de bodem. Wij zetten hierbij in op (1) het terugdringen van bodemdaling & het versterken van biodiversiteit en (2) het experimenteren met alternatieve vormen van landbouw.

1 Terugdringen bodemdaling & versterken biodiversiteit

Met het oog op het tegengaan van de klimaatverandering en vermindering van CO₂-uitstoot is terugdringing van bodemdaling zelfs onvermijdelijk. Een dilemma dat hierbij opkomt is de geschiktheid van het gebied als weidevogelleefgebied, wanneer het veengebied verruigt hebben weidevogels minder trek om er te broeden. In overleg met Landschap Noord-Holland bekijken wij hoe het cultuurlandschap ten behoeve van de biodiversiteit kan worden ingericht.

2 Experimenteren met alternatieve vormen van landbouw

Wij willen daarnaast experimenteren met andere (natuur inclusieve) vormen van landbouw, zoals het overschakelen op landbouw met hoger waterpeil en het ontwikkelen van kleinschalige en circulaire landbouw (bijvoorbeeld in het Ilperveld). Een voorbeeld van alternatieve en natuur inclusieve landbouw is het voedselbos aan het Lint.

4.5 Mobiliteit

Speelveld, trends en ontwikkelingen

De infrastructuur binnen Landsmeer wordt beperkt doordat er feitelijk maar één ontsluitingsroute is en er ook niet meer ontsluitingsroutes mogelijk zijn. Dit beïnvloedt de verkeersveiligheid. Dit is momenteel al een grote uitdaging en dit wordt met de wens voor bijkomende woningen groter. Daarnaast zorgt ook de toename van online retail en daarmee een toename van pakketbezorgers voor meer verkeersbelasting. Het Lint wordt op dit moment sterk belast met de huidige verkeersaantallen. Problemen met verkeersveiligheid spelen dan ook vooral op het Lint. Er zijn momenteel nog weinig (concrete) haalbare oplossingen. In het verleden is een rondweg onderzocht maar deze heeft geen doorgang gevonden.

Er is niet alleen sprake van een hoge verkeersintensiteit, er ligt ook druk op de parkeervoorzieningen in de gemeente. In de smalle kernen vormt parkeren bij elke ontwikkeling een uitdaging.

Voor de leefbaarheid is het daarnaast essentieel dat wij ons mobiliteitssysteem verduurzamen.

Koers

Wij willen samen veilig en prettig van deur tot deur. Wij zetten hierbij in op (1) het verbeteren van de verkeersveiligheid en (2) het verduurzamen van het mobiliteitssysteem.

1 Verbeteren van de verkeersveiligheid

Woningbouwontwikkelingen gaan hand in hand met bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Verdichtingslocaties moeten daarom worden afgestemd op bestaande- en nieuwe infrastructuur.

Bij het verbeteren van de verkeersveiligheid gaat speciale aandacht uit naar het langzame verkeer (fietsers en wandelaars) op het Lint, vanwege het smalle wegprofiel. Wij zetten in op drukte vermindering op innovatie manieren, hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een P&R of een pakkethub. Het toevoegen van parkeerplaatsen aan de rand van de kernen kan zorgen voor een afname van de verkeersdruk in het centrum. Inwoners en bezoekers kunnen hun auto aan de rand van de kern parkeren en te voet het centrum in lopen. Wij zetten daarnaast meer in op laagdrempelig openbaar vervoer, vooral voor ouderen.

2 Verduurzamen van het mobiliteitssysteem

Landsmeer zet daarnaast in op de trias mobilica: verminderen, veranderen en verschonen. Hierbij versterken wij OV-verbindingen en zetten wij specifiek in op het optimaliseren van fietsroutes en voetgangerspaden.

*‘Een veilige en gezonde plek om te wonen met goede voorzieningen en veel groen!’
(respondent enquête - leeftijd 66-80 jaar).*

4.6 Welzijn en voorzieningen

Speelveld, trends en ontwikkelingen

Er is op dit moment een toenemende zorgvraag van voornamelijk 80+’ers, dit hangt samen met veranderende woonbehoeften.

Koers

Om fijn te blijven wonen en verblijven in Landsmeer zetten wij in op (1) passende en tijdige zorgverlening, (2) het behouden en versterken van collectieve voorzieningen en (3) het zichtbaar en sterk maken van sport en bewegen.

1 Passende en tijdige zorgverlening voor jong- en oud

Zwaardere zorg kan mogelijk worden voorkomen door in te zetten op sociale basisvoorzieningen, preventie en vroege signalering, een integrale benadering bij de hulpvraag en het tijdig inzetten van lichte ondersteuning. Wij zetten ook in op meer preventieve hulp en ondersteuning voor jongeren middels laagdrempelige opvoedondersteuning en het versterken van de doorlopende leer- en ontwikkellijn van jeugdigen.

Voor de oudere generatie zetten wij in op langer zelfstandig wonen, een dementievriendelijke gemeente, het versterken van mantelzorgondersteuning en een effectieve aanpak van eenzaamheid. Daarnaast willen wij het Middelpunt doorontwikkelen als centrum voor wonen, welzijn en zorg in Landsmeer.

2 Behouden en versterken van collectieve voorzieningen

In het kader van welzijn is het van belang dat de leefomgeving volop voorzieningen biedt op het gebied van wonen, bewegen, recreëren, ontmoeten en ontspannen. Voor minder mobiele groepen mensen (zoals jonge kinderen, mensen met een geestelijke en lichamelijke beperking en ouderen) zijn voorzieningen op loopafstand belangrijk evenals het gebruiksgemak van de omgeving. Welzijn gaat ook over mentale gezondheid. Voorzieningen die het sociale netwerk uitbreiden en ondersteunen draagt bij aan de zorg voor elkaar. Een goed zorgsysteem draagt bij aan een gezonde en leefbare omgeving. Hierbij is goede zorg voor zorgbehoevenden en kwetsbare groepen van belang.

3 Sport en bewegen sterk en zichtbaar maken

De gemeente wil voorzien in de behoefte van meer uitdagende speelplekken en een gevarieerd aanbod. Het aanbod bestaat nu vooral uit traditioneel ingerichte speelplekken. Daarnaast is de dekking in een aantal buurten beperkt. Er zijn op dit moment weinig speel- en sportplekken voor de doelgroep in de leeftijd 10+. Wij willen beweging voor volwassenen en ouderen actief faciliteren. Als medeopsteller van het sportakkoord zetten wij in op het zichtbaar maken van sport & bewegen en dit sterker te organiseren. Wij willen hiermee iedereen van jong tot oud stimuleren

om in beweging te zijn.

Door middel van het uitvoeringsprogramma 'Speel en Sport' wordt geïnventariseerd per kern wat er nodig is aan speel- en sportruimte. Vervolgens zal dit uitvoeringsprogramma gerealiseerd worden met o.a. gemeentelijke financiering. Duurzaamheid is bij de inrichting van de sport- en speelplekken een belangrijk uitgangspunt.

4.7 Cultuur en erfgoed

Speelveld, trends en ontwikkelingen

Landsmeer kent een rijk cultureel verenigingsleven met een relatief groot aantal culturele organisaties, dit wordt echter niet door iedereen zo ervaren. Beschikbare ruimtes om cultuur te beoefenen worden regelmatig aangemerkt als te klein. Ook wordt er door sommige bewoners een gebrek aan 'allure' ervaren bij de bestaande locaties. Vooral jongeren worden nog onvoldoende bereikt en betrokken en het ontbreekt soms aan concrete middelen om cultuur meer onder de aandacht te krijgen. De communicatie omtrent cultuur loopt (nog) niet via een centraal punt.

In onze omgeving is de geschiedenis springlevend in erfgoed, musea en evenementen. Miljoenen bezoekers uit binnen- en buitenland komen jaarlijks kijken hoe de Waterlanders en de Zaankanters het water bedwongen. Deze cultuurhistorische kenmerken zijn onderdeel van onze identiteit als Landsmeeders.

Koers

Landsmeer zet zich in op (1) een zichtbaar en toegankelijk cultureel Landsmeer en (2) het duurzaam behoud van erfgoed.

1 Een zichtbaar en toegankelijk cultureel Landsmeer

Wij willen samen toewerken naar een duurzame culturele sector die meer mensen in de gelegenheid stelt om de kracht van kunst, cultuur en erfgoed te ervaren en te delen. Hiervoor is het van belang om duidelijk te communiceren vanuit één centraal punt. Wij zetten daarom in op het opstellen en verspreiden van een heldere en overzichtelijke cultuuragenda en meer samenwerking tussen cultuuraanbieders.

2 Duurzaam behoud erfgoed

De kwaliteiten van het bijzondere, waterrijke landschap rond Landsmeer zijn een belangrijk onderdeel van het erfgoed in de gemeente. De gemeente Landsmeer zet zich in om het erfgoed van de gemeente op duurzame wijze te behouden voor de toekomst. Op dit moment is het monumenten en erfgoed beleid vooral afhankelijk van eigen initiatief van inwoners. Wanneer er meer ruimte is voor het opstellen van nieuw monumentenbeleid zal er meer aandacht komen voor onderhoud, waardoor ingrijpende herbouw en nieuwbouw minder vaak nodig zal zijn.

4.8 Duurzaamheid en klimaatadaptatie

Duurzaamheid is een integraal thema, het komt daarom ook veelvuldig terug in de hiervoor besproken thema's.

Speelveld, trends en ontwikkelingen

De gemeente Landsmeer opereert niet in een vacuüm en begint ook niet vanuit het niets als het om duurzaamheidsbeleid gaat. Beleid op (inter)nationaal, provinciaal, regionaal en lokaal niveau zorgt voor de kaders van de opgaven van de gemeente Landsmeer. Het implementeren van duurzaamheidsambities vergt ruimte. Ruimte is echter schaars in Landsmeer, mede door de hoeveelheid aan beschermde natuur en landschappen. Het IJperveld is daarnaast een veenweidegebied met Europese bescherming (zie ook paragraaf 4.4 Landschap).

Koers

Landsmeer wil bijdragen aan een duurzame- en klimaatadaptieve leefomgeving, dit doen wij door: (1) duurzaamheid en klimaatadaptatie als ontwerpprincipes in te zetten, (2) te streven naar energieneutraal en aardgasvrij passend bij het karakter van Landsmeer, (3) het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied en (4) het vergroten van bewustzijn.

1 Duurzaamheid en klimaatadaptatie als ontwerpprincipes

Ook in de toekomst moet het in Landsmeer fijn wonen zijn. Het is daarom belangrijk dat groen en biodiversiteit behouden en versterkt wordt. Daarnaast zetten wij in op een klimaatadaptieve gemeente die goed om kan gaan met steeds vaker voorkomende extreme weersomstandigheden. Dit kunnen wij nu al bereiken door bij nieuwe ontwikkelingen duurzaamheid en klimaatadaptatie als ontwerpprincipe mee te nemen. Bij inbreidingslocaties zetten wij in op de aanleg van voldoende groen- en watervoorzieningen.

Landsmeer verduurzaamt het gemeentelijk vastgoed en de gemeentelijke bedrijfsvoering. Waar mogelijk wordt het openbaar groen en de biodiversiteit vergroot. Daarnaast wordt afvalwater en hemelwater zoveel mogelijk gescheiden ingezameld.

2 Energieneutraal en aardgasvrij passend bij het karakter van Landsmeer

Landsmeer wil in 2050 energieneutraal zijn. Dit gebeurt met oog voor inwoners en organisaties van Landsmeer en met als doel om tot betaalbare aardgasvrije oplossingen te komen. Het behoud van de identiteit van Landsmeer is het startpunt in de zoektocht naar mogelijkheden om de ambities voor hernieuwbare energie in te vullen. Onder meer vanwege de aanwezige beschermde gebieden zet Landsmeer in op zon op daken, parkeerterreinen en nog te realiseren bedrijfsgebouwen. Alle gemeenten in de deelregio Zaanstreek/ Waterland zien geothermie, aquathermie en groen gas als potentiële bovengemeentelijke warmtebronnen voor de toekomst. Landsmeer kan op termijn mogelijk aansluiten op het warmtenet van Amsterdam.

De gemeente Landsmeer zal in de komende jaren de rol van regisseur oppakken en steun bieden bij de wijkuitvoeringsplannen, mede door het organiseren van klankbordgroepen voor de buurten waar wordt gestart. Tevens wordt er een gemeente brede aanpak ontwikkeld, gericht op het isoleren van alle gebouwen.

3 Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied

Landsmeer richt zich op oplossingen voor de veenweideproblematiek, kringlooplandbouw en natuur inclusief ontwerpen, bouwen en ontwikkelen. Wij zetten in op een klimaat robuust water(beheer)systeem en een emissieloos veenweidegebied met het streven om in een later stadium ook CO2 op te nemen.

4 Bewustzijn vergroten

Ook wil Landsmeer meer bewustzijn creëren bij inwoners over de invloed van de inrichting van het eigen perceel op de openbare ruimte, bijvoorbeeld met informatiecampagnes en subsidies. De eerdere regentonactie is hier een succesvol voorbeeld van. Wij zetten in op verschillende communicatiekanalen, van het Kompas tot sociale media.

4.9 De koers samengevat

De ontstaansgeschiedenis van Landsmeer zoals beschreven in hoofdstuk 3 geeft historische verklaringen waarom de gemeente zich heeft ontwikkeld heeft tot de plek die wij nu kennen. De inwoners van Landsmeer is gevraagd naar de kernwaarden van hun gemeente. Door de genoemde kernwaarden en de karakteristieken uit de historie te koppelen aan de ambities van de gemeente (zoals die per thema beschreven staan in dit hoofdstuk) komen wij tot een koers voor Landsmeer. De koers is in 3 pijlers samen te vatten.

Bij het neerzetten van een koers voor Landsmeer ontstaan er naast kansen ook dilemma's en uitdagingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een toename van verkeer door het bouwen van meer woningen en het spanningsveld tussen het inzetten op Landsmeer als recreatieknooppunt en het beschermen en bewaren van rust.

Pijler 1: Goed wonen voor jong en oud in een vitale samenleving

Landsmeer is met haar **dorpse en landelijke karakter** een rustige gemeente. Hier woon je in een historische omgeving, midden in het groen en omringt door water. Tel daar de nabijheid van de hoofdstad bij op en je hebt 'the best of both worlds'. Midden in de **Metropoolregio** een karakteristiek lintdorp, dat nog steeds als zodanig herkenbaar is. Die **afleesbaarheid** van het landschap, maakt Landsmeer overzichtelijk en vertrouwd en geeft inwoners een gevoel van **thuis** komen.

De **gemeenschapszin** onder de bewoners is groot. Niet voor niets zijn er veel mensen actief in het lokale verenigingsleven. De gemeente herbergt een groot aanbod van verenigingen en clubs. Wellicht een overblijfsel van het poldermodel, dat de mensen tot samenwerking aanzette om samen de strijd tegen het water aan te gaan.

In Landsmeer wordt er in gezamenlijkheid gezocht naar **praktische oplossingen** en wil je eigenlijk nooit meer weg. Dorps wonen in een waterrijke en natuurlijke omgeving. Dat is iets wat je iedereen gunt. De ruimte om te bouwen is echter krap, juist omdat de natuurwaarden niet aangetast mogen worden. Bouwen moet dus vooral gebeuren op inbreidingslocaties, waar eigentijdse oplossingen gevonden moeten worden voor passende nieuwbouw, die het Landsmeerder karakter in takt laat.

Pijler 2: Recreatie en rust in harmonie

Landsmeer is het schoolvoorbeeld van een poldergemeente waar samen is gewerkt aan de ontginning van het land. Het gebied **transformeerde** zich onder de handen van zijn inwoners van veenmoeras naar landbouw en natuur- en recreatiegebied. Alle **polderkarakteristieken** zijn aanwezig, van lintbebouwing, kaarsrechte verkavelingen en sloten tot zeiltjes en houtbouw. Het **Ilper- en Landsmeerdereveld** in het oosten en het **Twiske** in het westen tonen al die karakteristieken. De Natura 2000-status van deze natuurgebieden maakt dat deze plekken beschermd zijn en ook in

de toekomst blijven bijdragen aan de identiteit van de gemeente. De **natuurgebieden** bestaan voor een groot deel uit **water** en bieden daarom ruimte aan verschillende soorten **flora en fauna**.

Daarnaast bieden ze de mogelijkheid tot ontspanning en verschillende typen **recreatie**, zoals waterrecreatie, wandelroutes en fietsroutes. De diversiteit aan recreatieve mogelijkheden draagt bij aan de kernkwaliteiten van de gemeente, niet alleen voor haar inwoners, ook voor bezoekers. Er worden steeds meer dagtripjes door toeristen uit Amsterdam richting Landsmeer ondernomen om te genieten van het natuurschoon. Het is hierbij van belang dat er genoeg ruimte blijft voor inwoners en bezoekers om de rust op te zoeken.

Pijler 3: Bedrijvigheid met aandacht voor innovatie en duurzaamheid

Landsmeer is van oudsher een ondernemende gemeente. Toen de poldergrond te nat bleek voor landbouw, richtten de bewoners zich op de veeteelt en visserij. De kippen- en eierenhandel met dorpen in de buurt en Amsterdam was uniek in de regio en is tekenend voor de **handelsgeest**, die hiermee een vliegende start nam. Het zoeken naar **kansen en nieuwe wegen** lijkt in het DNA van Landsmeer te zitten. Verbinding met de omgeving hoort daarbij. Van oudsher werden goederen via het water naar de hoofdstad gebracht om daar te verkopen. Nu is de beweging omgekeerd en komen ondernemers uit de hoofdstad hierheen op zoek naar een woning in het groen. De verbinding met de hoofdstad is belangrijk voor de bedrijvigheid en zorgt voor een vitaal ondernemersklimaat. Daarbij streven wij naar **kleinschaligheid** met een focus op **innovatie**.

Landsmeer wil daarnaast in 2050 energieneutraal zijn. Het karakter van Landsmeer is het startpunt in de zoektocht naar mogelijkheden om deze ambitie innovatief en **samen** in te vullen.

'Onder de rook van de stad leven zeldzame planten en dieren waarvan heel veel mensen geen idee hebben. Een schatkamer waarop we zuinig moeten zijn!' (respondent enquête - leeftijd 46-55 jaar)

In dit hoofdstuk worden de doelen per deelgebied nader uitgewerkt. Hier starten wij in september mee. Wij gaan de deelgebieden in om de ambities en koers te bespreken en toetsen dit bij de inwoners van de deelgebieden. Tijdens de bijeenkomsten gaan wij aan de slag om dit naar de praktijk te vertalen. Wij richten tafels in naar diverse thema's zoals duurzaamheid, innovatie, economie, landbouw, natuur, etc. en gaan in gesprek met de inwoners van de deelgebieden. Het resultaat van de bijeenkomsten is een aantal concrete gebiedsopgaven waar verschillende domeinen in samenkomen. Dit verwerken wij in kaartbeeld.

Elk gebied in Landsmeer is uniek en heeft een eigen karakter en identiteit. De gebieden die wij nu onderscheiden zijn de drie kernen (Landsmeer, Den IJp en Purmerland) en de natuurgebieden en het buitengebied.

Op basis van de bijeenkomsten stellen wij concrete handelingsperspectieven per gebied op. Deze perspectieven maken wij SMART, waardoor wij echt keuzes maken en zien wat waar kan en wat niet. Opgaves als duurzaamheid en woningbouw krijgen immers totaal anders vorm in een dorpskern dan in een natuurgebied. Een handelingsperspectief is bedoeld als handvat om diverse mogelijkheden in kaart te brengen om een opgave te bereiken. Bij het opstellen van de handelingsperspectieven kijken wij middels botsproeven secuur of de ambities niet met elkaar en/of het huidige beleid conflicteren.

In het voorgaande traject zijn dilemma's naar voren gekomen die voor de gehele gemeente Landsmeer gelden, deze dilemma's worden ook meegenomen bij het opstellen van de handelingsperspectieven, dit betreft:

1. uitbreiding van de woningvoorraad versus verkeerskundige ontsluiting;

Zowel jongeren die in Landsmeer zijn opgegroeid als woningzoekenden vanuit de regio willen graag een passende woning in Landsmeer. Door in Landsmeer woningen toe te voegen aan de woningvoorraad, kan de doorstroom op de woningmarkt worden bevorderd en krijgen meer mensen de kans om een woning te vinden die bij hen past. Een uitbreiding van de woningvoorraad kan door de realisatie van nieuwbouw en door het herbestemmen van percelen, zoals bijvoorbeeld oude bedrijfslocaties of andere leegstaande panden. Een uitbreiding van de woningvoorraad heeft echter tot gevolg dat ook het aantal verkeersbewegingen en de parkeerdruk toenemen. In combinatie met de druk die op dit moment al bestaat op de huidige ontsluitingsstructuur van de gemeente, kan dit zorgen voor een ongewenste situatie.

2. recreatie versus rust;

Landsmeer is met haar dorps- en landelijke karakter een rustige gemeente. De balans tussen recreatie en rust is hierbij karakteristiek. Wanneer er meer wordt ingezet op recreatie is het belangrijk om gelijktijdig het rustige karakter te behouden.

Met het jaarlijks terugkerende evenement "Welcome to the Future" beschikt Landsmeer over een evenement met allure. Dit evenement is vergunningplichtig op grond van de Natuurbeschermingswet. De organisator moet een natuurtoets laten uitvoeren om te onderzoeken wat de gevolgen van het evenement zijn voor het recreatiegebied. Met deze toets wordt bepaald of belangrijke natuurwaarden in het recreatiegebied niet worden aangetast. Alleen op deze voorwaarde is het evenement mogelijk. De vergunningplicht helpt bij het in balans houden van recreatie en rust.

3. woningbouw versus natuur en groen;

Onze gemeente kenmerkt zich door prachtige groene structuren en unieke lintbebouwing. Deze elementen zijn bepalend voor het aanzicht van de gemeente en geven de gemeente haar eigenheid. Ook de inrichting en kwaliteit van de openbare ruimte draagt bij aan de identiteit van Landsmeer. De gemeente wil dit karakter en de bijbehorende kwaliteit graag behouden. Echter speelt er ook een grote vraag naar extra woningen.

4. woningbouw versus het kleinschalige- en dorps karakter;

Op grond van provinciaal beleid zijn er geen nieuwe woningen meer toegestaan langs het lint. Het gebied is namelijk aangemerkt als bijzonder provinciaal landschap en bestaande vergezichten mogen niet zomaar verloren gaan. Doordat Landsmeer ook een beschermd dorpsgezicht heeft, is het lastig om woningen bij te bouwen. De mogelijkheden voor nieuwbouw zijn beperkt tot de kernen Den IJp en Landsmeer. Het tweedelijns binnenstedelijk gebied is een gebied waar de gemeente zelf zeggenschap over heeft. Deze mogelijkheid moet verder worden onderzocht. Daarbij moet een goede balans tussen een toename in woningbouw en het behouden van het groene en dorps karakter gevonden worden.

5. ruimte voor verkeer versus openbare ruimte.

Tijdens het participatieproces is aan bewoners gevraagd welke plekken in Landsmeer moeten worden verbeterd. Opvallend was dat de opmerkingen vaak te maken hadden met verkeerskundige aspecten zoals de ontsluiting en de verkeersveiligheid. Zo werden de Dorpsstraat, Zuideinde en de kruising Dorpsstraat / van Beekstraat vaak genoemd. Bewoners vinden dat de wegen druk zijn en dat de verkeersveiligheid daardoor vooral voor fietsers en wandelaars onvoldoende is. Als oplossingen zijn een nieuwe toegangsweg, snelheidsverlaging, het instellen van eenrichtingsverkeer en een losliggend fietspad genoemd. Een deel van deze ingrepen vragen echter om een nieuwe indeling van de openbare ruimte.

In de omgevingsvisie worden de volgende gebieden onderscheiden:

- Landsmeer (de kern en het lint);
- Den Ijp;
- Purmerland;
- natuurgebieden (Twiske en IJperveld);
- agrarisch gebied/ buitengebied.

In bijlage I zijn kaarten opgenomen van de deelgebieden.

5.1 Landsmeer

5.1.1 Kern Landsmeer

In de kern Landsmeer bevindt zich het centrum van de gemeente. Het gemeentehuis is hier gevestigd. In het centrum van Landsmeer bevinden zich verschillende supermarkten, detailhandels, cafés en restaurants. Daarnaast zijn er in Landsmeer vijf basisscholen. Elke vrijdag wordt er op het Marktplaatsplein een markt gehouden. De markt brengt sfeer en is een ontmoetingsplaats. In het dorp zijn meerdere campings gelegen. In het oosten van het dorp ligt het Wijkpark. Hier is een vogelvolière aanwezig. Ook is er in Landsmeer een speeltuinvereniging. Daarnaast is er een museum, deze laat zien hoe een Waterlands huis er rond 1900 uitzag. Ook bevinden zich verschillende gemeentelijke monumenten en rijksmonumenten in de kern.

5.1.2 Lint Landsmeer

Het Lint door Landsmeer is kenmerkend voor onze gemeente. Den Ijp en Purmerland zijn klassiek voor lintbebouwing. Het Lint door Landsmeer wijkt af, omdat er geen doorkijken mogelijk zijn. De kern Landsmeer heeft zich door de jaren heen immers zowel richting het oosten als het westen uitgebreid. Het Lint door Landsmeer is druk en er zijn een aantal knelpunten aanwezig (onder andere bij Zuideinde - IJdoorlaan).

5.2 Den Ijp

De kern Den Ijp is te karakteriseren als een streekdorp met een lintbebouwing, dat ligt in een waterrijk slagenlandschap. Aan het lint ligt de Groene Boerderij, dit is een zorgboerderij met het allereerste voedselbos op veengrond. Ook is er een basisschool in Den Ijp. De lintbebouwing van Den Ijp strekt zich uit over een afstand van 4 km. De drie bruggen in de Dorpsstraat vormen kenmerkende elementen. Op verschillende plaatsen, vooral in het noordelijke deel en aan de oostkant, kan men tussen de bebouwing een blik werpen op het fraaie landschap dat Den Ijp omgeeft. In het zuidelijke deel zijn er doorkijken, via de tot de weg lopende dwarsslotten en vanaf de bruggen.

5.3 Purmerland

De kern Purmerland is een streekdorp dat plaatselijk is uitgegroeid tot een half kruisdorp met een in- en uitleidende lintbebouwing noord-zuid gericht. Op verschillende plaatsen, vooral aan de oostzijde van de weg Purmerland, kan men tussen de vaak ver van elkaar liggende (agrarische) bebouwing een blik werpen op het open landschap. Er is een voetbalvereniging aanwezig: SC Purmerland. Daarnaast ligt er binnen het dorp een zorgboerderij.

Purmerland is opgenomen binnen het werkingsgebied Bijzonder Provinciaal Landschap. Woningbouw is hier dus in de basis uitgesloten, maar samen met de provincie wordt onderzocht of het mogelijk is om bijvoorbeeld woningen te realiseren in nader te transformeren panden.

5.4 Natuurgebieden

De natuurgebieden maken onderdeel uit van het natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Daarom is woningbouw uitgesloten en bovendien ongewenst. Dit zou afbreuk doen aan de waardevolle natuur.

5.4.1 Twiske

Het Twiske is een recreatie- en natuurgebied en een typisch Noord-Hollands veenplassengebied en behoort tot zowel tot de gemeente Landsmeer als Oostzaan. Het gebied is vernoemd naar het gelijknamige riviertje. Het Twiske is 650 hectare groot en bestaat voor een derde uit water. Het Twiske is daarom zeer in trek bij waterrecreanten. Er zijn stranden, een avonturen- en waterspeelplaats, een duikplatform, een haven, een bezoekerscentrum, een boerderij, dagkampeerterreinen en een poldermolen, de Twiskemolen. De rustiger gedeelten en stiltegebieden zijn vooral in trek bij natuurliefhebbers, vanwege de moeras-, riet- en watervogels maar ook de landdieren als de Schotse Hooglanders, vossen en hermelijnen. Het gebied heeft een beschermde status als natura 2000-gebied (Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske). Daarnaast wordt er in het Twiske elk jaar een muziekfestival georganiseerd 'Welcome to the Future'.

5.4.2 Ilperveld

Het Ilperveld is een uitgestrekt stil, fraai watergebied met honderden eilanden van trilveen. Het is een brak veenweidegebied door vroegere overstromingen van de toenmalige Zuiderzee. Het gebied is opgebouwd uit enkele meters dik drassig veen, waarop voornamelijk gras, riet en veenmos groeit en her en der moerasbos. De talloze sloten en vaarten zijn erg kenmerkend. Het gebied is net als het Twiske onderdeel van het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

Uitgestrekt brakwaterveenmoeras, met daarin de mooiste ontwikkelde voorbeelden van de jongste verlandingsstadia en dopheidevegetaties. Door de afwisseling van drassige graslanden met watertjes en meren herbergt dit gebied een zeer rijke vogelbevolking van diverse pluimage.

5.5 Agrarisch gebied / buitengebied

Een groot gedeelte van het buitengebied valt onder het Bijzonder Provinciaal Landschap. Het agrarisch gebied wordt gekenmerkt door grote landschappelijke- en natuurwaarden. Het bestaat uit laaggelegen grond en uitgestrekte, drassige weilanden. De weilanden worden doorsneden door vele watergangen. Dit cultuurlandschap is ontstaan door menselijke beïnvloeding en is zeer typerend voor het beeld van Landsmeer. De Polder van Purmerland en het Landsmeerderveld zijn ook onderdeel van het agrarisch gebied / buitengebied.

6. UITVOERING

Volgt in de concept-omgevingsvisie

I

BIJLAGE: KAARTEN DEELGEBIEDEN

